

XIII. Koloniafviklingspørgsmålet.

FN's koloniudvalg.

1. Indledning.

Under dagsordenens punkt 23 med den noget omstændelige benævnelse: Beretning fra det særlige udvalg vedrørende situationen med hensyn til gennemførelse af deklARATIONEN om tilståelse af uafhængighed til kolonier og kolonibefolkninger har 18. samling behandlet hele kolonispørgsmålet eller koloniafviklingspørgsmålet, som det i dag retteligt bør benævnes.

Da regeringen i januar 1963 besluttede at efterkomme en fra flere sider støttet opfordring fra præsidenten for FN's generalforsamling til at indtræde i koloniudvalget, påtog Danmark sig et aktivt medansvar for et indviklet og betydningsfuldt arbejde i FN, som har stillet betydelige krav til de danske repræsentanter på generalforsamlingen og i koloniudvalget. Til brug for den danske delegation til 18. generalforsamling udarbejdedes et materiale på grundlag navnlig af indberetninger m. v. fra den faste mission ved FN i New York og en række andre udsendte repræsentationer. Dette materiale, der i omfang og indhold i nogen grad adskiller sig fra det som sædvanligt udarbejdes under et enkelt dagsordenspunkt, har dannet grundlag for nærværende fremstilling, som imidlertid er ajourført med udviklingen under 18. generalforsamling og for de enkelte af koloniudvalget behandlede områders vedkommende med den der stedfundne udvikling indtil 1. januar 1964, hvor redaktionen er sluttet.

Efter en kort omtale af visse hovedtræk i den internationale behandling af koloni-problemet gives en redegørelse for vedtagelsen på FN's 15. samling af kolonifrigørelsesdeklARATIONEN, nedsættelsen af koloniudvalget, omstændighederne omkring Danmarks indtræden i dette udvalg og de foreløbige erfaringer, der er indvundet under vort medlemskab heraf, samt behandlingen af koloniudvalgets beretning til 18. samling. Derefter følger instruktionen for den danske delegation til 18. generalforsamling til dette dagsordenspunkt og enkeltafsnit indeholdende en række faktiske, overvejende leksikalske oplysninger om de

enkelte områder, som har været behandlet af koloniudvalget. Disse oplysninger omfatter geografiske, befolkningsmæssige, forfatningsmæssige og politiske forhold i de enkelte områder samt en forholdsvis detaljeret redegørelse for debatter og beslutninger vedrørende disse områder i FN's forskellige organer, især naturligvis i koloniudvalget.

2. Træk af den historiske udvikling.

A. Følelsen af internationalt fællesansvar for overseiske koloniområder er ikke af gammel dato. Denne ansvarsfølelse er vokset frem af mange kilder, men er på afgørende vis fremmet og udviklet af de to verdensorganisationer, som skabtes i det 20. århundrede, De forenede Nationer og dets forgænger Folkeforbundet.

Allerede *Folkeforbundspagten* indeholdt bestemmelser, der fastslog dette fællesansvar og brød med tilvante forestillinger om kolonimagternes uindskrænkede herredømme over koloniområder. Dette skete med indførelsen af det såkaldte mandat-system. Med dette system vandt for første gang et nyt syn på koloniområder og deres befolkninger international anerkendelse.

Mandatsystemet fik vel kun et begrænset virkefelt, idet det alene fandt anvendelse på de tidligere tyske og tyrkiske besiddelser — og altså ikke på sejrherrenes egne kolonier — og Folkeforbundets indflydelse var ikke udviklet i et omfang, som vi kender det i dag fra FN. Men begyndelsen var gjort, princippet om mandatarmagternes (d.v.s. de stater, der fik ansvaret for områdernes administration) ansvar over for verdensorganisationen og deres pligt til at føre områderne frem til selvstyre var for første gang fastslået i den afgørende artikel 22, som bestemte:

„Artikel 22.

På de kolonier og områder, der, som følge af verdenskrigen, har ophørt at stå under de staters suverænitet, som tidligere styrede dem, og som bebos af folkeslag, der, under nutidens særlig vanskelige forhold, endnu ikke er modne til selvstyre, skal